

ANADOLU SİKKE MONOGRAFİLERİ II

Anatolian Coins Monographies II

ÜÇ KARDEŞ / *THREE BROTHERS*

FİĞÜRLÜ DİRHEMLER / *FIGURED DIRHAMS*

PUL PARALAR / *BLANK COINS*

MANAVGAT - PAZARCIK

SİRİSTAD

KARESİ

KARAMAN DEFİNESİ/ *KARAMANID HOARD*

GERMİYANOĞLU / *GERMIYANID*

YAYINLARA KATKILAR / *CONTRIBUTIONS to PUBLICATIONS*

**MEMLÛK SULTANI MELİK EN-NASIR
NASIRUDDİN MUHAMMED ADINA
MANAVGAT'TA DARP EDİLEN SİKKELER ve
“PAZARCIK” DARP YERİ**

***COINS MINTED IN MANAVGAT IN THE
NAME OF MALİK AL-NASIR NASIR AL-DİN
MUHAMMAD, THE SULTAN OF MAMLUK
AND “PAZARCIK” MINT***

HALÛK PERK

HÛSNÛ ÖZTÛRK

COINS MINTED IN MANAVGAT IN THE NAME OF MALIK AL-NASIR NASIR AL-DIN MUHAMMAD, THE SULTAN OF MAMLUK AND “PAZARCIK” MINT*

Manavgat is first seen on a coin struck in Ghazan Mahmud period in AH 699 as a place of mint¹. The year Hegira 699 is a crucial year for the history of Anatolian Principalities. If we consider in terms of coins, we see that at the mints of Western Anatolia, coins in the name of Ilkhanids were first minted in this year and new mints occurred. Manavgat is also one of these. Although mint activities in the name of Seljuqs continued in some mint centres until the year 703², the coins minted in the year 699 and after were mostly in the name of Ilkhanids or anonymous. In addition, Mamluks began to be more effective in the area in the following years which made the situation more complicated. It is possible to see the Sultan of Ilkhanids or Mamluks on the coins of the same date having the die relations.

The coin minted in Manavgat in the name of Ghazan Mahmud is the same type with the coins minted under the sway of Karamanid begs in other cities of the area during that period. It will not be wrong to say that this city which takes place in the far ends of their sovereign base area was under the control of Karaman-oghullari in early times of the principality. It is known that in the corresponding years, coins in the name of the Ilkhanid Sultan Khudabanda Muhammad were minted in the same city³. Looking at all the examples we determined, we can say that the date does not take place on the coins minted in the name of Khudabanda Muhammad. These coins were certainly minted between the years 704 and 714.

The coins which are the subject of this article were minted in the name of Malik al-Nasir Nasir al-Din Muhammad, the Sultan of Mamluk (3rd reign, AH 710-741/1310-1341) in the year 726⁴ and are been introduced for the first time. It has been understood that the mint activities in Manavgat did not stop at once, but continued at least a quarter century. The argument⁵ that the mint activities used to have a symbolic meaning

* This article was published in the journal of Turkish Philately in November 2009 with some differences in the title and content. See Perk and Öztürk 2009.

¹ İzmirlier 2003, p. 58-60.

² It is the last dated coin minted in the name of a Sultan of Seljuq, known by the authors of the article.

³ Targaç 2001, p.34-35.

⁴ The date was carelessly engraved on the coin die. Only the units digit is hardly legible as 3.

⁵ İzmirlier 2003, p.58.

MEMLÛK SULTANI MELİK EN-NASIR NASIRUDDİN MUHAMMED ADINA MANAVGAT'TA DARP EDİLEN SİKKELER ve “PAZARCIK” DARP YERİ*

Manavgat darp yeri sikkeler üzerinde ilk olarak h.699 tarihinde Gazan Mahmud döneminde kesilmiş bir sikke üzerinde görülmektedir¹. Hicri 699 yılı Anadolu Beylikler tarihi açısından oldukça önemli bir tarihtir. Sikkeler açısından ele aldığımızda Batı Anadolu'daki darp yerlerinde ilk kez bu tarihte İlhanlılar adına sikke darp edilmeye başlandığı ve daha öncesinde darp faaliyeti olmayan yeni darphanelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan bir tanesi de Manavgat'tır. Selçuklular adına darp faaliyetleri bazı darp yerlerinde h.703 yılına kadar² sürdüyse de h.699 tarihi ve hemen sonrasında darp edilen sikkeler daha çok İlhanlılar adına kesilmişlerdir veya anonim olma özelliğini gösterirler. Sonraki yıllarda Memlûkların da bölgede etkisini artırması durumun daha da karışık bir hale gelmesini sağlamıştır. Aynı tarihli ve aralarında kalıp ilişkileri bulunan sikkeler üzerinde kimi zaman İlhanlı, kimi zaman da Memlûk sultanının adını görebilmek mümkün olabilmektedir.

Gazan Mahmud adına Manavgat'ta darp edilen sikke o dönemde Karamanoğulları beylerinin egemenliği altında bölgedeki diğer şehirlerde darp edilen sikkelerle aynı tiptedir. Egemenlik sahalarının oldukça uçlarında yer alan bu şehrin, beyliğin erken dönemlerinde Karamanoğulları'nın kontrolü altında olduğunu söylemek pek yanlış olmayacaktır. Daha ileriki yıllarda aynı şehirde yine İlhanlı Sultanı Hudabende Muhammed adına sikke darp edildiği bilinmektedir³. Gördüğümüz bütün örneklerden Hudabende Muhammed adına darp edilen sikkeler üzerinde tarih yer almadığını söyleyebiliriz. Bu sikkeler şüphesiz h.704-714 yılları arasında darp edilmişlerdir.

Makalenin konusu olan sikkeler ise Memlûk Sultanı Melik en-Nasir Nasiruddin Muhammed (3.cülusu h.710-741/1310-1341) adına h.726⁴ yılında darp edilmişlerdir ve ilk kez tanıtılmaktadırlar. Manavgat'taki darp faaliyetinin hemen bitmediği, en azından çeyrek yüzyıl süreyle devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu şehirde darp edilen sikkelerin az bulunması dolayısıyla darp faaliyetinin sembolik bir anlam taşıdığı tezi⁵ ise

* Bu makale, başlığı ve içeriğindeki bazı farklılıklarla, Kasım 2009'da yayınlanan Türk Pulculuğu adlı dergide yer almıştır. Bkz. Perk ve Öztürk 2009.

¹ İzmirlier 2003, s.58-60.

² Makalenin yazarları tarafından bilinen, bir Selçuklu sultanı adına darp edilmiş en son tarihli sikkedir.

³ Targaç 2001, s.34-35.

⁴ Tarih kısmı sikke kalıbına biraz özensiz olarak kazınmıştır. Biraz zorlamayla birer hanesini 3 olarak da okuyabilmek mümkündür.

⁵ İzmirlier 2003, s.58.

depending on the fact that the number of coins found in this city was not much is completely invalid. Although there had been some gaps, based on the examples in hand, it is possible to say that a regular mint of coins was done between the years 699 and 726.

It is known that coins were minted in Pazarcık, which is very close to Manavgat⁶. According to Yılmaz İzmirlier, there is a possibility that Pazarcık, situated on the mouth of Manavgat brook, was used to be a temporary market place⁷. It is possible to observe that the coins minted in Pazarcık have a later date than those minted in Manavgat. There is no early dated coin of the Ghazan Mahmud period belonging to this mint. From the examples we have, it is possible to say that coins were minted in this city by Karaman-oghullari during the 720s or just before. This activity continued until the middle of the same century⁸. In fact, Pazarcık is not a place very close to Manavgat but the name given to the centre of Manavgat⁹. The names Manavgat and Pazarcık must have been used for the same place. The name Manavgat was preferred at first for the coins, later the name Pazarcık was used. Based on the coins with dates, it is possible to say minting activities in Manavgat/Pazarcık continued from 699 to 761.

We see the phrase **humiyet ane'l-afati ve'l-beliyyeti**¹⁰ on both the coins of Hamid-oghullari¹¹ and the coins which were minted in Alaiye¹². The possibility that the Amir ruling Manavgat in those dates might be coming from the Karaman-oghullari family such as the Amirs of Alaiye is high.

⁶ Ölçer 1982. See p.37, Krmn 3; p.46, Krmn 17; p.48, Krmn 21; p.57, Krmn 35. Mint was incorrectly read as Ermenak.

⁷ İzmirlier 2003, p.58-59.

⁸ The coin with the latest date minted in Pazarcık was struck in the name of the Mamluk sultan al-Nasir Nasir al-Din Hasan (2nd reign, h.755-762 / 1354-1361) by Karaman-oghullari in 761. This coin was published as No. Krmn 3 by Ölçer. Its date was read as 715 by Ölçer and the coin was erroneously ascribed to Malik al-Nasir Nasir al-Din Muhammad (3rd reign, h.709-741 / 1310-1341). İzmirlier claimed that it should be read as 761 in İzmirlier 1999/2, p.16. We also think it should be read accordingly.

⁹ Akbayar 2001, p.113 and 130. The centre of Manavgat was determined as **Pazarct** پازارجى. In addition, the maps of Kiepert demonstrate that the name Pazarcık was guised for the centre of Manavgat (See Picture 1).

¹⁰ (God) protect from disasters and troubles.

¹¹ See İzmirlier 1999/1.

¹² See Diler and Kürkman 1981.

tamamıyla geçersizdir. Arada boşluklar olmasına rağmen eldeki örneklerden yola çıkarak h.699 yılından h.726 yılına kadar burada düzenli bir sikke darbı yapıldığını söylemek mümkündür.

Manavgat'a çok yakın olduğu düşünülen Pazarcık'ta da sikke darbı yapıldığı bilinmektedir⁶. Yılmaz İzmirlier'e göre Manavgat çayının denize döküldüğü yerde bulunan Pazarcık'ın geçici bir Pazar yeri olma ihtimali vardır⁷. Pazarcık darplı sikkelerin Manavgat'ta darp edilenlere göre nispeten daha geç tarihlerde darp edildikleri gözlemlenebilir. Bu darp yerine ait Gazan Mahmud dönemine ait erken tarihli bir sikke bulunmamaktadır. Bilinen örneklerden, h.720'li yıllarda veya hemen öncesinde, Karamanoğulları tarafından Pazarcık darplı sikkelerin tedavül edildiği söylenebilir. Bu darp yerindeki faaliyet aynı yüzyılın ortalarına kadar da sürmüştür⁸. Aslında Pazarcık, Manavgat'a çok yakın bir yer olmayıp, Manavgat'ın merkezine verilen isimdir⁹. Aynı yer için Manavgat ve Pazarcık isimleri bir arada kullanılmış olmalıdır. Sikkeler üzerinde ise başlangıçta Manavgat ismi tercih edilmiş olup, sonrasında Pazarcık olarak darp faaliyetine devam edilmiştir. Üzerinde tarih olan sikkelerden yola çıkarak, Manavgat/Pazarcık darp yerindeki faaliyet h.699 tarihinden başlayarak h.761'e kadar sürmüştür sonucuna varılabilir.

Sikkelerin üzerinde yer alan "**humiyet ane'l-afat ve'l-beliyyeti**"¹⁰ ibaresine hem Hamidoğulları'na ait sikkeler¹¹ üzerinde ve hem de Alaiye'de darp edilen sikkeler¹² üzerinde rastlanmaktadır. O tarihlerde Manavgat'ı yöneten emirlerin, Alaiye emirleri gibi, Karamanoğulları ailesinden gelme olasılıkları yüksektir.

⁶ Ölçer 1982. Bkz. s.37, Krmn 3; s.46, Krmn 17; s.48, Krmn 21; s.57, Krmn 35. Darp yeri yanlış olarak Ermenak şeklinde okunmuştur.

⁷ İzmirlier 2003, s.58-59.

⁸ Pazarcık darplı tespit edilebilen en geç tarihli sikke Karamanoğulları tarafından Memlûk sultanı en-Nasır Nasıruddin Hasan (2.cülusu, h.755-762 / 1354-1361) adına 761 tarihinde darp edilmiştir. Bu sikke Ölçer tarafından Krmn 3 sıra numarasıyla yayınlanmıştır. Tarih, Ölçer tarafından 715 olarak okunmuş ve sikke yanlış olarak Melik en-Nasır Nasıruddin Muhammed'e (3.cülusu, h.709-741 / 1310-1341) atfedilmiştir. İzmirlier 1999/2, s.16'da tarihin 761 olarak okunması gerektiğini belirtmiştir. Kanımızca da doğru olan okunuş böyle olmalıdır.

⁹ Akbayan 2001, s.113 ve 130. Manavgat'ın merkezi, **Pazarcı** پازارجی olarak tespit edilmiştir. Yine Manavgat'ın merkezine Pazarcık adının verildiği Kiepert'in haritalarında da görülmektedir (bkz.Resim 1).

¹⁰ (O) afetlerden ve belalardan korusun.

¹¹ Bkz. İzmirlier 1999/1.

¹² Bkz. Diler ve Kürkman 1981.

1- en-Nasır Nasıruddin Muhammed

Gümüş / Silver (AR)

Darp yeri / Mint	Tarih / Date	Ağırlık / Weight	Çap / Diameter
Manavgat	726?	1.67 gr	23/24.4 mm

HPM arş.

ÖN YÜZ / OBVERSE

ARKA YÜZ / REVERSE

السلطان
الملك النا
صر خاد ملكه؟
سنة ...؟ عشرين؟
...

*es-Sultan
el-Melik en-Na-
sır hallede mülkehu
sene ...? işrun?
...*

ضرب
منو غات
حميت عن الافات
و البلية
سنة ستة؟ عشرين
سبعمايه

*duribe
Manavgat
humiyet ane'l-afati
ve'l-beliyyeti
sene sitte? işrun
seb'a mie*

2- en-Nasır Nasıruddin Muhammed

Gümüş / Silver (AR)

Darp yeri / Mint	Tarih / Date	Ağırlık / Weight	Çap / Diameter
Manavgat	726?	1.62 gr	22.5/23.7 mm

HPM arş.

ÖN YÜZ / OBVERSE

السلطان
(ال)عظم الملك
(ا)لناصر خلد ...

...

es-Sultan
(el)-A'zam el-Melik
(e)n-Nasr hallede ...

...

ARKA YÜZ / REVERSE

1 no'lu sikke gibi / *as item #1*
aynı kalıp / *same die*

Damga: Stilize edilmiş şahin
veya kartal
Countermark: *Stylized falcon*
or eagle

Resim 1: 1883'te Henri Kiepert tarafından hazırlanan Osmanlı İmparatorluğu'nun Asya Vilayetleri isimli 1:1.500.000 ölçekli haritanın Antalya kıyılarıyla birlikte Pazarlık'ı gösteren kısmı.

Picture 1: The section showing the shores of Antalya with Pazarlık from a map with a scale of 1:1.500.000, named as "Provinces Asiaticques de l'Empire Ottoman" prepared by Henri Kiepert in 1883.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Akbayar 2001 N.Akbayar, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul.
- Diler ve Kürkman 1981 Ö.Diler - G.Kürkman, *Alaiye Paraları*, İstanbul.
- İzmirlier 1999/1 Y.İzmirlier, *Hamidoğulları Beyliği Paraları*, İstanbul.
- İzmirlier 1999/2 Y.İzmirlier, "Karamanoğulları'nın Memlük Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed Adına Darpettikleri Paralar", *TND, Bülten*, No.:35-36, s.5-22, İstanbul.
- İzmirlier 2003 Y.İzmirlier, "Manavgat Darplı Gazan Mahmut Dirhemi", *TND Bülten* no.39-40, s.58-60, İstanbul.
- Ölçer 1982 C.Ölçer, *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul.
- Perk ve Öztürk 2009 H.Perk-H.Öztürk, "Memluk Sultanı Melik en-Nasr Nasıruddin Muhammed Adına "Manavgat'ta" Darbedilen Sikkeler", *Türk Pulculuğu*, Sayı:34, Kasım 2009, s.104-106, İstanbul.
- Targaç 2001 İ.Targaç, "İlk Defa Bulunan Bir Darp Yeri "Manavgat"", *TND Bülten* no.35-36, s.34-35, İstanbul.

KISALTMALAR / ABBREVIATIONS

AR	: gümüş / <i>silver</i>
arş.	: arşivi / <i>archive</i>
bkz. / see	: bakınız / <i>see</i>
gr.	: gram
HPM	: Halûk Perk Müzesi
mm	: milimetre
s. / p.	: sayfa(lar) / <i>page(s)</i>
TND	: Türk Nümismatik Derneği / <i>The Turkish Numismatic Society</i>